

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP
A HAZAI NÉGY EVANGELIKUS EGYHÁZKERÜLET KÖZLÖNYE.

Megjelenik hetenként egy íven, a Hivatalos Közlemények, mint az Ev. Órálló melléklete, minden két hétben.

A kéziratot a szerkesztőhöz, a hirdetés szövegét és díját a kiadóhivatalba kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KOVÁCS SÁNDOR theol. akad. tanár
Pozsony, Konvent-utca 11. szám.

KIADÓHIVATAL:

HORNYÁNSZKY VIKTOR
hírlapkiadóhivatala, Budapest, V., Akadémia-u. 4.

A lap ára a „Hivatalos Közlemények“ melléklettel együtt egész évre 10 kor. félévre 5 kor., negyedévre 2.50 kor.

A Hivatalos Közleményeket az anyaegyházak és felsőbbrendű iskolák ingyen kapják.

Hirdetés ára oldalanként 32 kor.

TARTALOM: Jézus az Úr. — e. — A dunántúli gyámolda. *Kund Sámuel.* — Szemle. — Tárcza: Grundtvig. (Cs.) — Oktatásügy. — Az új népiskolai táblázatokról. *Farkas Mihály.* — Külföldi krónika. — Egyházi élet. — Irodalom. — Pályázatok.

Jézus az Úr.

Senki nem mondhatja a Jézust Úrnak, hanem csak a Szentlélek által. I. Kor. 12, 3.

Jézust az mondja Úrnak, a ki benne találta meg üdvösségét s azért örömmel hódol neki, készségesen teljesíti akarátát, benne bízva küzd és tűr s reá támaszkodva nyugodtan készül a halálra. Így vallották Uroknak Jézust az apostolok. Ezt kell, hogy jelentse a mi hitvallásunk is, midőn azt mondjuk: „Hiszek a Jézus Krisztusban, Istennek egyszülött fiában, mi Urunkban“; mert különben üres szóvá lesz az a mi ajkainkon. Jézus az Úr, a ki mint Istennek egyszülött fia valósággal megváltott bennünket attól a valóságos szörnyű hatalomtól, a bűntől. Az én Uram is, mert én is szegény bűnös vagyok s engem is fölél megváltó kegyelme. Ezért az övé vagyok. Kinek élnék, ha nem ő neki, a ki életét adta érettem?

Ennek a meggyőződésnek és szent elhatározásnak a forrása nem az emberi értelem és okoskodás, hanem egy benső tapasztalat: a bűnnek és a kegyelemnek tapasztalata. Az értelem találhat és talál is sok csodálni valót Jézus személyében, tanításában, életében; arra azonban nem tanítja meg az embert, hogy ő az Úr, az Üdvözítő, az egyetlen, a kire üdvösségemet alapíthatom. Erre csak a Szentlélek vezet el. Ez tárja fel előttem a bűnt a maga kárhozatos voltában, midőn a törvény szavával fülembé zúgja: ezt tedd, azt ne tedd s midőn fedd és elítél mulasztásaim, gonosztetteim miatt. Ez tárja elém az evangéliomban Jézus képét a maga teljes szeretetreméltóságában, hogy a bűntudat súlya alatt hánykodó szívem Ő hozzá menekül, hívó szavát sóvárogva hallgatja, szeretetét magára vonatkoztatja, áldozatát vigasztalásul veszi, feltámadására építi reménységét. Így születik meg az a boldogító hit, mely örömmel vallja: „Én Uram s én Istenem!“ Ez tehát a Szentlélek műve; azért az ő segédelmét kell keresnünk, az ígéhez kell fordulnunk, a melyben működik.

A világ szelleme sem a bűnt nem akarja látni; sem a kegyelemről nem akar tudni. A bűn csak betegség szerinte; a kegyelemre tulajdonképen nem is szorulunk. Az ember mindent maga végez és alapjában maga alkotja meg Istenét a saját képére. Csuda-e, hogy a hol ez a szellem a bálvány, ott elnémul, vagy üres frázissá lesz ez a hitvallás, mely a Krisztust Úrnak, egyetlen Urunknak és Üdvözítőnknek mondja? . . . A világ szelleme sokra mégtanít, de Jézusnak ismeretére nem; ennek az ismeretnek a Szentlélek a létrehozója; az a Szentlélek, a ki az Úrtól jött s az Úrhoz vezet s ma sem szűnt meg működni közöttünk. Nem némult még el az Úrnak dicsérete templomainkban; vannak még, a kik az evangélium szerinti igaz valóságában hirdetik a Krisztust; vannak még, a kik az élet ezerféle kísértései közepette megőrizték szívök boldogító hitét s végső lehelletükig vallják Uroknak, Üdvözítőjüknek Jézust. Ez bizonyossága annak, hogy még munkálkodik közöttünk az Urnak lelke. Adjunk ezért hálát s tárjuk fel szívünket előtte, hogy bennünk és általunk is munkálkodjék, terjeszsze Jézus igaz ismeretét s ez által az üdvösséget. — e.

A dunántúli gyámolda.

(Hozzászólás Varga esperes javaslatához).

A dunántúli gyámolda áldott intézetének ügye ismét élenkebb eszmeeszerének tárgya. Az „Evang. Népiskola“ hasábjain Szigethy Dénes répcelaki tanító szellőzötti azt a tanítók szempontjából, miután a múlt évi kerületi gyűlésen úgy látszik a tanítók körében létre jött megállapodás szerint megbízatást nyert és vállalt és ezen megbízatására figyelmeztetve is lett érdekelt oldalról. A kerületi számvevő válaszolt neki alapos, tartalmas közleményben ugyanazon szaklap hasábjain, sőt azt röpirat formájában minden egyes lelkésznek és tanítónak meg is küldötte. Ujabban hozzá szólt a tárgyhoz nt. Varga Gyula esperes is, és oly színben tünteti fel a kanizsai kerületi közgyűlés határozatát, hogy sok keserűséget okozott. Ebből aztán azt következteti, hogy a gyámol-

dába új tagokat, se lelkészeket, se tanítókat ne vegyenek többé fel, hanem múltjuk ki ez árnyékvilágból a gyámolda lassú halálnak halálával. „Komoly megfontolásunkba, tárgyalásunkba ajánlja indítványát és elfogadásra.” Komolyan megfontoltam, véleményemet el is mondom, de az indítványt magamévá nem tehetem. A fürdővízzel nem kell kiönteni a gyermeket is!

Ámde azért önzéssel nem vádolhat senki, legfeljebb az, ki az elfogultság szemüvegén át nézi az ügyet vagy a gyanúsítás Röntgen-sugaraival vél beláthatni a szivekbe s vesékbe, a hol az önzésnek gyökere, fészke lehet. Mert engem nem érint Varga esperes úr indítványának el- vagy el nem fogadása. Ha elfogadtatnék, akkor is, ha nem fogadtatnék el, akkor is a gyámolda tagjául meghagy az indítvány. Egyik esetben sem kapok több nyugdíjat. Azt a nyugdíjat vagy özvegyi ellátást, melyet az egyházkerület szabályszerűen s magát kötelezőleg biztosított azoknak, a kiket hivataluk elfoglalása előtt arra kötelezett, hogy a gyámoldába belépjenek, a kerület csak akkor szüntethetné be, vagy esorbíthatná, ha az egyházkerület csódbe kerül, mert az egyházkerület kötelezte a lelkészeket a belépésre, de ugyanakkor kötelezte magát is a nyugdíj kiszolgáltatására. Az egyházkerületnek megbuknia nem szabad. A csódnak megelőzése végett kényszerült az egyházkerület a tanítók felvételének megszüntetésére, mint a kikről az ország gondoskodik. A csódnak megelőzése miatt segíyezi a kerület évről-évre a gyámoldát a szükséghez képest és a lehetőleg szerint akkora összeggel, a mekkorával csak rendelkezhetik. A csódnak megelőzése végett bizta meg a gyámoldai igazgatóságot, hogy a gyámoldai alapszabályok módosítására szakértő által is felülvizsgált javaslatot terjesszen be.

Nemes, nagyon méltánylandó szándék fekszik alapul Varga esperes úr indítványának: megédesíteni azt a sok keserűséget, melyet a tanítóknak a gyámoldai tagok közé való fel nem vétele okoz, „mert meglesz a békeség a lelkészek közt és a tanítók közt, mielőtt egyenlő mértékkel mérünk mind a kettőnek”, jobban mondva nem mérünk sem a lelkészeknek, sem a tanítóknak semmiféle mértékkel; hiszen az indítvány sarkpontja éppen az, hogy se a tanítók, se a lelkészek közül ezután ne vétessék fel senki a gyámoldába. Az indítvány nem fog megelégedést szülni! Az indítvány nem fogja kielégíteni a tanítókat, legfeljebb csak azokat közülök, ha találkoznak, a kiknek elvük: „ha én nem, hát te sem.” Hisz a tanítók nem azt kérik, hogy a lelkészek se vétessenek fel a gyámoldába, hanem azt, hogy a tanítók is felvétesse. Az indítvány nem adja meg a lelkészeknek sem, a mit az egyház közérdekében közfelfogás szerint nekik meg kell adnunk. Általános a szükségérzet és a törekvés, hogy a köztisztviselőknek, meg a magántisztviselőknek is, a kereskedelmi alkalmazottaknak, a gyári munkásoknak, a közjegyzőknek, az útkaparóknak is szől munkaképtelenségük, öregségük esetére állandó nyugdíj, özvegyeiknek, árváiknak illendő gyámolítás nyújtassék. Éppen csak a lelkészeket akarnók arra kárhoztatni, hogy az egyetemes nyugdíjintézet morzsáival ériék be, a melyektől éhen meghalni ugyan nem, de a melyekből megélni se lehet? Maga az indítvány is sejteti ezt, mert az egyetemes lelkészi nyugdíjintézetet akarja tovább fejleszteni, hogy ott meglegyen a gyámoldából kizárt lelkészeknek is majdan nagyobb mérvű segíyezése. Nem jelöli meg azonban a forrást, melyből a lelkészi egyetemes nyugdíjintézetet táplálni lehetne. És nem veszi tekintetbe azt, hogy a lelkészi nyugdíjintézet aránytalanul sokkal nagyobb terhet rak a lelkészek vállaira, mint az állami nyugdíjintézet a tanítók vállaira. Nem egyenlő teher

szintűgy nem szokta a megelégedést szülni, mint nem szüli a megelégedést, ha nem egyenlő mértékkel mérünk lelkészeknek és tanítóknak.

Lehet-e az egyetemes lelkészi nyugdíjintézetet akkép fejleszteni, hogy a nyugdíj és az ellátási, illetőleg a neveltetési díjak mennyisége ahhoz képest emeltessek, lehet-e a fentartási járulékokat a most említett díjak emelése céljából szinte emelni, lehet-e emelni még a különben is elég magas járulékokat a lelkészek terhére, nem tudom. Egy-két év múlva, a midőn az intézet vagyoni állapotáról a tízévenkinti első matematikai mérleg elkészül, majd hozzá lehet szólnom e kérdéshez is. Ma a kérdés fölvetése még idő előtt való. Az egyházkerület megbízta gyámoldája igazgatóságát, „hogy a gyámoldai alapszabályoknak a viszonyokhoz képest netán szükséges módosítását célzó, e fontos ügy minden adatára kiterjedő és „szakértő” által is felülvizsgált javaslatot terjessze be.” Mig ezen gyámolda minden viszonyára, adatára kiterjedő javaslat be nem terjesztetett, addig minden más javaslat akár új tagoknak fölvetelét kizárja, akár megengedje, akár a hozzájárulási díjakat úgy gondolom formán föl-emelje, elhamarkodott ugrás a sötétbe. Nekem is az a nézetem, mint Varga Gyula esperes úrnak, hogy a gyámoldai alapszabályokon módosítani, a gyámoldai jövedelmek fokozásáról gondoskodni kell, ha nem akarjuk a nyugdíjakat, az özvegyek és árvák ellátási díjait leszállítani. Ámde mikor majd a gyámoldai járulékok fölemléséről lesz szó, nem szabad elfelejteni, hogy minden emelésnek van határa. Nem lehet senkit se arra kötelezni, hogy vénsége idejére, vagy özvegyéről, árváiról való gondoskodása miatt, míg él és hivatalban van, vele egy fedél alatt lakozzék folyton a szükség gyöttrő kinja. Meglehet — ámbár mindent el kell követni ezen csapás elhárítására — hogy a matematikai mérleghől kifolyólag más forrás hiányában oly magas tagsági díjakat kell megállapítanunk, melyek miatt majd a kötelezett, de minimus tagok megelőgesznek a lelkész, illetve a tanítói nyugdíjintézet segíyével és a gyámoldából, nem kérnek. A ki maga úgy akarja, azon nem történik sérelem.

Azonban a hogyan ma állanak a dolgok, a kerületi gyámoldát az egyetemes nyugdíjintézet mellett fentartani szükséges, ha csak azt nem akarjuk, hogy a lelkészeknek kisebb legyen a nyugdíjigényök, mint a tanítóknak. A lelkészek az egyetemes nyugdíjintézetből kaphatnak 800 korona nyugdíjat (a gyámoldától osztály szerint) az első osztályúak 420 koronát, összesen 1220 koronát és soha többet. Tehát a minimális fizetésen levőknek is vesztesége 25%, és illetve, ha csak az egyetemes nyugdíjintézetre lennének szorítva, 50%, a nagyobb javadalmú lelkészeknek vesztesége még nagyobb! És a tanítók nyugdíjigénye, mely a jövőben, midőn azok kerülnek a sorba, a kinnél a korpótlék igénye mindjárt hivatalbalépésüktől kezdve számíttatik, nyugdíjigénye is 21 évtől kezdődőleg, az országos intézetből?... Átfutottam a néptanítók lapjában 1905. második felében közölt nyugdíjazásokat. Ág. hitv. evang. és evang. ref. tanító nyugdíjazva lett 67. Ezek közül 23-nak nyugdíj-összege maradt a sokat emlegetett minimális javadalmon, 800 koronán alul. Még pedig a minimális javadalmon alul maradt 12%-al tíz, 25%-al öt, 37%-al hat, 50%-al egyé, ezen is alul egyé! Az ezután következő nemzedék sorsa, mint említém, javulni fog. Az özvegyek köztudomás szerint férjeik nyugdíjának felét kapják és bizonyos nevelési pótlékokat árváik részére. Hány özvegy és mily összegű ellátási díjban részesül a lelkészi egyetemes nyugdíjintézetből, azt kimutatás hiányában nem tudom. Az özvegy hányada 400 koronában van megállapítva, se több, se kevesebb nem lehet soha.

Az országos tanítói nyugdíjintézetől a fentírt fél évben ág. h. ev. és ev. ref. tanító özvegy (beleértve az árvák járulékát is) 400 és 400 koronán felüli összegben részesült huszonöt és 400 koronán alul maradt hatnak ellátási összege, az az minden ötödiké. És ismét mondom: azokra nézve, kiknél az igényjogosultság és a korpótlék mindjárt kezdettől fogva vétetik majdan tekintetbe, az ellátási összeg nagyobb fog lenni. Azt a sérelmes különbözetet, mely a lelkészek hátrányára ma még fennáll az egyetemes nyugdíjintézet és illetve az állami tanítói nyugdíjintézet nyújtotta gyámolítás közt, a kerületi gyámolda egyenlíti ki.

Ha van sérelmes valami a tanítói nyugdíjazásnál, a mint hogy van, azt a sérelmet az állam követte el, midőn feltalálta a tisztán tanítói javadalom és a kántori javadalom közti különbség elméletét, a kántori javadalmat is beleszámítván a fizetés összegébe, midőn a fizetés kiegészítéséről van szó, ellenben leütvén — irgalmatlanul megfélelvén a kántortanítói javadalmat, midőn a nyugdíjigény megállapításáról van a szó. Mintha bizony a tanító nem szolgálná a közműveltséget mint kántor is! és mintha a kántori teendők a kántortanítói köteleességek fele részét vennék igénybe! Ugyancsak jó lábon állana az elemi iskolai ügy, ha a kántortanító félnapon tanítana, félnapon kántáltatna! A visszasság megszüntetésére az egyház megtette a lépéseket, a milyeneket 300 éven át számtalanszor kellett megtennie sérelmeinek orvoslására. Fájdalom, a multunkban nincs öröm! De a jövőben van remény. A 48-iki elvek jöttek hatalomra, talán a 48-iki országos nagy váltó is beváltásra kerül. Hogy a felekezeti tanítók teljes kántortanítói javadalmat vételessé tekintetbe a nyugdíjtörvény végrehajtásánál, ez egyházi s iskolai közszükséglet, melyet közálladalmi forrásból rendel kielégíteni a hazai törvény. A miniszter ugyan nem terjeszkedett ki a napokban a 48-iki országos kötelezővény beváltására az evang. egyház küldöttsége előtt, de az evang. egyháznak nem lehet, nem szabad elhallgatnia, míg jogos követelése nem teljesítettnek. Az evangéliumban azt olvasom, hogy a szegény özvegy asszony addig ostromolta az igazságtalan bírót, míg meg nem adta neki igazát. A szegény özvegy te vagy, hazai evang. egyházam!

Igaza van Varga esperes úrnak abban, hogy a gyámoldai alapszabályok mostan tervbe vett módosítása nem oldja meg azon kérdést, mi lesz a Kiss János, Haubner Máté, Karsay Sándor-féle alapítványokkal, ha a most segélyezett tanítók elhalnak. Jól teszi, hogy függőben hagyja ezt a kérdést a javaslat. Ez a kérdés még ma nem égető kérdés. Égető kérdéssé csak akkor válik majd, „ha a most segélyezett tanítók elhalnak“. Sok víz fog lefolyni addig a Dunán! Miért vágna elébe a most élő nemzedék a majdan határozathozatalra jobban hivatott, közszükségleteit jobban érző nemzedéknek. Az egyházkerület nem hal el, habár az említett alapokból segélyezett elhalnak is. Az egyházkerület a szükséghez és a lehetőséghez képest módosította s fogja jövőben is módosítani a gyámoldai alapszabályokat. Meglehet, hogy a mikor majd beáll annak szüksége, hogy a szó alatt levő alapítványok kérdése megoldassék, másképp kellene azt megoldani, mint ma célszerűnek látná a kerület bölcsesége. Az említett alapítványok céljának jogi szempontból való fejtegetésébe nem kívánok kitérni, bár sejtem, hogy e kérdésben alig értenék egyet Varga esperes úrral.

Épen nem érthetek egyet azzal, hogy a gyámolda tőkét lelkészek, tanítók, gyülekezetek hordták össze. Sőt ellenkezőleg — hogy Varga esperes úr szavaival éljek — „ha a kerület segélyezése elmaradt volna, már rég fizetéképtelen, rég csőd állott volna be“. A kerület

a gyámoldát az évi hiány fedezésére segélyezi tetemes összegekkel. Ha a tagok és gyülekezetek befizetése, sőt az ez ideig gyűjtött tőke kamatai elégségesek volnának a kiadások fedezésére, nem kellene a kerület segélye „az évi hiány fedezésére“. Az épen a baj, nagy baj, hogy a gyámolda alapszabályszerű jövedelmei nem fedezik a kiadásokat, nem hogy azokból a jövedelmekből tőkét lehetne összehordani! Még arra a tőkére se lehet ezt állítani, a mely 1894-ben megvolt. Ez a tőke s ennek a tőkének kamatai az utolsó fillérig okvetlenül szükségesek az akkor érvényben állott tagsági igények kielégítésére. Bár csak elégségesek volnának! Bár nem kellene hozzá még tekintélyes segély a kerület részéről. Legfeljebb azt lehet mondani, hogy a kerület nem engedte a gyámoldai tőkét elfogyjni. A gyámolda segélyezését a kerület által nem hogy okvetlenül meg kell majd szüntetni, mint Varga esperes úr állítja, de nem lehet, nem szabad megszüntetni, míg a gyámoldai tagok igényei más úton-módon oly mértékben nem lelnék kielégítést, a mely mértékben az állam, sőt minden valamire való magánvállalat, magánintézet alkalmazottjait nyugdíjjal, illetve hátrahagyottaikat gyámolításban részesíti. Az egyház tisztviselőinek sorsáról illetően gondoskodás van olyan fontos egyházi érdek, mint más egyházi intézményeink támogatása. A lelkész, a tanító nem ötödik kerék az egyház szekerén. Az alapszabályok módosítása „nem nyújt reményt, hogy a kerület felszabadul valaha a segélyezés kötelezettsége alól“. Igaz; de nem is szabadulhat fel, ne is szabaduljon fel a most felhozott időpontig. Valamint például az országos tanítói nyugdíjintézet jövedelmeihez kötelezőleg hozzájárulnak a tanítók, az iskolát fenntartó testületek és ezenfelül az állam pénztára is, azonképen hozzá kell járulniok az egyházi nyugdíjintézet jövedelmeihez a nyugdíjintézeti tagoknak, a gyülekezeteknek és az egyházkerület, illetve az egyetemes egyház pénztárának. Micsoda forrásból? Ugyanabból a forrásból, a melyből a segélyezés eddig is buzogott, a melynek elapadnia nem, csak bővebben lehet buzognia; mert a 48-iki törvény sziklaalapjából táplálkozott, melyre állott a kormány, az országgyűlés, a nemzet többsége! Avagy a 48 mindig csak szép szónak, kápráztató ígértenek marad, soha se ölt testet. És ha mégis megtörténnek, a mi hogy megtörténhessék, tagadtam mindig és tagadom mindig, ha édes anyánk, hazánk nem adná ki nekünk a törvényes osztályrészt? Noh' akkor csakugyan nagy romlás érné gyámoldáinkat, nagy romlás a felekezeti tanügyet, nagy romlás egyetemes közalapunkat és mindent a mi ezzel összefügg. Ily nagy romlásra gondolni is borzasztó; ily romlást nem idézhet elő semmiféle hazai kormány, legkevésbé az, a mely a 48 jegyében született!

Végül még egyet! Varga esperes úr azt írja javaslatának megokolásában: „a kérdést a lelkészeknek kell megoldani, nekik kell ezt sürgetni, hogy ne vádoltassanak sem a tanítók, sem senki részéről önzéssel“. Hát Krisztus urunk bédugta a Sadduceusoknak szájukat; de azoknak száját, a kiknek kenyerük a gyanusítás, nekünk bedugnunk alig sikerül. A kákn is esomót keres, a ki akar; és talál is, mivel akar. A farkas is megvádolta a bárányt, hogy megzavarta neki a patak vizét. Ime! A kanizsai közgyűlésre a gyámoldai igazgatóság hozta az indítványt, hogy tanítók a gyámoldába ne vétessenek fel. Ezen igazgatóságban többségben voltak a „nem lelkészek“. A kerületi közgyűlésben az indítvány mellett felszólt egy „nem lelkészi egyén“, ellene „egy lelkész“ — ha tetszik a nevekkel is szolgálhatok, mert jól emlékszem a tárgyalásra. — E két felszólalás után egyhangulag elfogadta a kerület a gyámoldai igazgatóságnak indítványát. Szavazás nem volt. Mégis, midőn a lapokban szellőz-

tetni kezdték a határozatot, olvastam az igaztalan vádat, „a papok hozták azt a határozatot“, sőt magánkörben még nyersebb kifejezést hallottam: „a papok dobták ki a gyámoldából a tanítókat“. Pedig egyet se dobtak ki, mind benne maradt, a ki benne volt! És ha most a lelkészek hoznák az indítványt értekezleteikből, hogy lelkészek se vétessenek fel többé a gyámoldába, a ki őket megvádolni akarná, könnyen találna reá ürügyet. Ni! oly önzők, oly szívtelenek azok a papok, inkább mint sem a tanítókat ismét felvennék a gyámoldába, saját tisztí társaikat is kizárják, csakis magukat őrzik. A fődolog az, hogy midőn ellenünk, mint gonosztevők ellen szólanak, nincs igazuk. Conscia mens recti fauae mendacia ridet. Magyarul: én pedig keveset gondolok azzal, ha ti töletek vagy emberi itélettől ítéltem, sőt még én magam is nem ítélem magamat, mert nem vádol engem az én lelkem. Nem is „a lelkészeknek kell ezt a kérdést megoldani“, hanem az egyházkerületnek, melynek képviselői s kormányzó hatósága a közgyűlés. Meg is tette az egyházkerület az első, a kezdeményező lépést a győri egyházmegye indítványának elfogadásával, megbízván a gyámoldai igazgatóságot, hogy a gyámoldai alapszabályoknak a viszonyokhoz képest szükséges módosításokat célzó s szakértő által is felülvizsgált javaslatát terjeszse be. A kezdeményező lépést követni fogja a többi. Ne vágjunk elébe a kérdés alaposan, higgadtan megfontolandó megoldásának. A kérdés megoldásának „megsürgetésére a lelkészek részéről“ sincs szükség. Egyelőre várni kell és a kérdés megoldását előkészíteni!

Kund Sámuel.

SZEMLE.

A gyámolda kérdéséhez. Az „Evang. Népiskola“ februári számában Szigethy Dénes répcelaki tanító úr „az egyházkerületi gyámolda és a tanítók“ cím alatt ír s fájó érzéssel eseteli a tanítók megrövidítését.

Erre választ adott egyházkerületünk főszámvevője, Jausz Vilmos úr. Kétszer elolvastam a választ, majd vettem püspök úrnak 1462. számú leiratát, a mely figyelmessé teszi az espereseket, ezek útján a lelkészeket Varga Gyula esperes úr egy indítványára, a mely az „Órálló“ hivatalos közleményei között a 7. számban jelent meg. Elolvastam Varga esperestársam szerény indítványát is. Tudom, hogy alapos a feltevés, tudom, hogy ingatag elapon áll kerületünk gyámoldája. Fáj az is minden nemes érzésű lelkésznek, hogy 1894-ben Nagy-Kanizsán ki kellett mondani, többé a tanítók fel nem vehetők, de azt is tudom, hogy a kerület nem azért mondotta ki, hogy fel nem vehetők, mert épen szép állami nyugdíjjal van megoldva nyugdíjazási kérdésük, hanem kimondotta azért, hogy a régi tanítók s ezekkel egyben a lelkészek nyugdíját ne kelljen liquidálni, mely sokszorta sujtóbb volna a régi tanítók és lelkészek árvaíra, sem mint a fiatal tanító nemzedék kizárása akkor, mikor azok nyugdíj nélkül nem maradnak.

Hogy a kerület az államsegélyből segíyezze a gyámoldát, azt a kerületnek senki és semmiféle elem szemére nem vetheti, mert boldogult Karsaynk püspökségének hosszú idejében ez az önmagával keveset gondoló dunántúli, mindenkit tisztelő szegény papság némán hallgatta el és nézte el azt, hogy a házassági felmentvényekkel az ő fáradságával a püspöki kézbe összegyűjtött dispensátiói összeg mindenkor évről-évre a tanári nyugdíjhoz csatoltatott. Ha nem lett volna oda csatolva, talán nem is kellene a gyámoldát ily ingatag alapon

látnunk és talán matematikai számításal tudtunk volna oly kulcsot teremteni, a mely kulcs lehetetlenné tette volna a tanítói karnak kizárását. Tűrjünk némán, cselekedjünk okos észszel s gyarapítsuk gyámoldánk tőkét. Semmi körülmények között nem osztom Varga Gyula kartársunk indítványát, de a leghatározottabban ragaszkodom Jausz Vilmos számvevő úrnak véleményes jelentéséhez és úgy és akként cselekedjünk, hogy feltétlenül mielőbb a tanítói kart is felvehessük a gyámolda kötelekébe.

Iskoláink már félig-meddig állami iskolák, értem felsőbb iskoláinkat, ragaszkodjunk hozzájuk, áldozunk értük, de önmagunkat és tanítóinkat számító észszel, határozott akarattal pártfogoljuk s gyámoldánk alapját, ha inog, külön kivetéssel gyülekezetekre, lelkészekre és tanítókra, önáldozatunkkal szilárdítsuk meg.

Ha a nyomor korában eddig fenn tudott állani, most a haladás korában sötét büne lenne a protestánsoknak, ha ki merné mondani, hogy 1907-től lelkészeket sem vesz fel. Kérdezem, gondoskodott-e az egyetemes nyugdíjintézet a lelkészek özvegyeiről? Nem szégyene-e egyházkerületünknek, hogy lelkészözvegyek, ha férjük nem választotta a nyomorúságos I. osztályt, kénytelenek konyhavezetőknek menni.

Belőlem nem beszél az önzés, de lelkem elszorul, szívem fáj, mikor a kerületi gyámolda végbukásáról kell beszélnünk. Ne beszéljünk róla, keressük fel a gazdálkodást és matematikai számításat értő embereinket, kérjük őket, hogy új alapszabályokat új számításokkal s kerületi jövedelmünk bizonyos időre való lekötésével tegyék lehetővé, hogy az egységes, osztályok nélküli intézetbe a lelkészek kötelesek belépni, a tanítók beléphetnek.

Ezzel határozottan állítom s merem hinni, hogy a kiélesedett, de nem positiv alapokon épített válaszfalak lelkész és tanító között leomlanak s szeretetben forrunk össze a jövőben, mint a multban is.

Czuppon Sándor, zalai esperes.

TÁRCA.

Grundtvig.

(1783—1872.)

IV.

1808-ban elhagyta nevelői állását és Koppenhágába ment, a hol a Walkendorf-féle collegiumban nyert ellátást. Itt azután irodalmi munkásságával és privát órák adásával tartotta el magát. Örömmel jelentette testvérének, hogy az „Észak mythológiája“ című művéért kiadója ivenkint hat tallért fizet. Megjelentek első költői művei is, melyeket a közönség tetszéssel fogadott. Koppenhágában érintkezett kora legnagyobb íróival, Ørsteddel és Sibberrel. A legszebb írói, költői pálya állott előtte, mely után áhítozott. De a gondviselés más pályát jelölt ki neki.

Grundtvig atyja hajlott kora dacára még mindig lelkészkedett Udbyban. Már arra gondolt, hogy inkább lemond, mintsem rationalista segédlelkészt venne maga mellé. Ekkor fia azzal az ajánlattal lép atyja elé, hogy kész a segédlelkészi állást oldala mellett elfoglalni. Atyja azt is szeretne volna, hogy fia utódlási joggal foglalja el a segédlelkészi állást, de a fiú ez ellen tiltakozott.

Grundtvig benyújtotta kérvényét az iránt, hogy lelkészszé szenteltessek. A felszentelés előtt próbabeszé-

det kellett tartani üres templomban, hol egy theol. tanár bírálta a beszédet. Grundtvig bírálója dr. Müller volt s alapigéje, melynek alapján prédikált Máté 5, 16—17. A censor az írott beszédre azt jegyezte fel: „Laudabilis et quidem egregie“. A próbabeszéd tartása után értesítette őt atyja, hogy a püspök nem engedélyezi, hogy oldala mellé vegye fiát segédlelkésznek, mert van előtte 6 öregebb kandidátus. Atyja ekkor azt is ajánlotta, hogy fia folyamodjon a királyhoz, de ő ezt nem akarta megcselekedni. Próbabeszédjét kinyomatta és elküldte atyjának. Ez a nyomtatvány nagy háborúságot okozott. Első határozott zászlóbontás az a rationalismus ellen. Már maga a cím „Miként tűnt el az Úrnak beszédje az Úr házából?“ kihívta sokaknak ellenszenvét. A bevezetés következő szavakkal végződik: „Korunk oly fordulóponton áll, melynél nagyobbat nem ismer a történelem; a régi elmúlt, az új inog bizonytalanul, senkisémet oldja meg a jövő titkát: hol találunk másol nyugalmat a lelkek számára, ha nem találunk nyugalmat azon igében, mely marad, ha az ég és föld el is múlnak?“ A beszéd folyamán a következő gondolatokat fejti ki: Az Úr evangélioma nemzedékről-nemzedékre szállt és még mi is, kik oly magasan északon lakunk, kik XVII századdal későbbben születtünk, mint a hogy elhalványultak azon ajkak, melyek a távol keleten hirdették az örömhírt, mi is elfogadtuk azt apáinktól és meg kell örízniünk nemzedékről-nemzedékre a legutolsó nemzedékig. De miként cselekedjük meg azt? Vajjon az imádkozó apának és anyának ajakairól a gyermek fülebe és lelkébe nyomul-e Jézus neve, vajjon úgy állítjuk-e elő a mi összejövleinknél s úgy dícsőítjük-e az Üdvözítőt, mint Isten dícsőségének visszfényét és a föld savát? Mint egy érték és jelentőség nélküli hangot halljuk közöttünk Jézus nevét emlegetni és még jó, ha nem halljuk ócsárolni, gúnyolni nevét. És a mi templomaink — szándékosan mondom a mi templomaink, mert többé nem Jézus templomai azok, vajjon ott mit hallunk? Nagyon gyakran csak hiú fecsegést földi dolgokról — és ha ennél egyebet, okos beszédet — olyan tant, mely pusztán emberi alapon nyugszik. Az Úr igéje eltűnt az Úr házából, mert ha el is hangzik az ottan, nem halljuk azt, nem magyarázzák azt... A szentek hitték azt, a mit hirdetni meghívtak. Vajjon ilyen-e az Úr igehirdetőinek többsége napjainkban is? Epen nem; azért tűnt el az Úr beszédje az Úr házából. Innen van az, hogy a Jézusban vetett hit még az egyszerű embereknél is veszendőben van, hogy a kereszténység alig talál már hajlékot még azon kicsiny kunyhókban sem, a hova a palotákból menekült. Mivel az igehirdetők az apostolok ellenére azt hiszik, hogy jobb alapot vehetnek, mint a Jézus Krisztus, azért nem ő többé az, a kit hirdetnek... A mit feltalálni véltek, azt igazságnak jelentették ki, de az egy szükséges dolgot, a mit a kereszténység követel, az emberi reménységnek az isteni itélettel megállapított bizonytalanságát, az elszomorodottak kegyelmét, az elkeseredettek vigasztát mesének mondják, vagy más-e az, ha csak a gyermekek nevelő eszközének tekintik. Így halt meg a hit, így halt meg vele együtt az igehirdetés is. Annál megmaradtak, hogy a Jézus neveztek legnagyobb embernek, a ki asszonytól született — de nem nagyobb, mint midőn a római katonák a zsidók királyának neveztek őt — mert a legkisebb is közülök azt hitte, hogy javíthat Jézus tanításán... Ha a kor kicsinylését és vakságát a mennyei világossággal szemben osztjuk, legalább ne szemtelenkedjünk azzal, hogy mi a kereszténységet hirdetjük és ne mocskoljuk be a szent helyet. Ne gyűjtsünk égő paraszat fejünkre azzal, hogy elraboljuk testvéreinktől azt, a minek szükségét mi is mélyen érezzük, az erős és szilárd hitet

Istenben és az ő egyszüüllött fiában, a mely serkenti a szívet a jó cselekedetre és vigasztalja azt a megpróbáltatás óráiban! Ne merészeld ezt megtenni te hitvány, fel-fuvalkodott góg és bizalom a saját tudományodban! Vajjon nem aláz és nem szégyenít-e az meg téged, ha látod, hogy a mit te oly könnyűnek tartasz, emberi bölcseséggel megoldani a lét titkait és kielégíteni az emberi nem vágyakozását ugyanaz, a min hiába munkálkodtak az ókor legdicsőbb munkásai, rettenj vissza azon megrázó igazság előtt, hogy az elszomorodottak sóhaja, a vigasztalanok kinja, a kétségbeesettek kiáltása, a haladók rettegése mind a te fejedre száll és vádolni fog a mindenható trónja előtt és te remegve kiáltasz akként: Essél reám, rejts el magasan a hegyek között az igaz bíró előtt! Ha ellenben magunk is keresztyének vagyunk és áthatva érezzük magunkat azon meggyőződés által, hogy Jézus szent tanítása, mely magasabb gyökérből ered, egyedül képes elnyomni az ész aggasztó kételyeit, megvigasztalni az aggódó szívet és állandóan vezetni az embert megkísértések és küzdelmek útján az igazság és szentség árnyékába, akkor ne kérdezzük kicsinyhitűen, ki hiszen a mi prédikálásunknak? hanem bizalomteljesen akként kiáltunk az apostollal: a hit a hallásból jön és Isten igéje az, melyet hallgatnunk kell!“

Ez a nyomtatásban megjelent beszéd nagy forradalmat idézett elő. A koppenhágai lelkészek bepanaszolták Grundtvigot az egyházi hatóságnál a papság megsértéséért. Az ügy sokáig húzódott, míg végre is a konszistorium feddésre ítélte a fiatal hitjelöltet azért, hogy beszédjét nyomtatásban kiadta.

Grundtvig e harcokban kedélybeteg lett. Betegségének kitörésére a közvetlen adott okot Kotzebu egy történeti könyvének olvasása, melyben az általa gyűlölt szerző megvetőleg nyilatkozott a keresztről. Haragjában földhöz csapta a könyvet. Lelki egyensúlya inogni kezdett. Az első stádiumban a rajongás vett rajta erőt. Majd egész bensőséggel a hit vigasza felé fordult. Most olvasta először olyan hittelt a szentírást, Kingó énekeit, a kátét, mint gyermekkorában. A kereszténység iránti költői lelkesedés hitté változott a bűnök bocsánatában, a megváltásban. Ez a mély hit szólaltatta meg újból a költőt és a dán egyháznak legjelesebb egyházi énekköltőjévé lett Grundtvig.

Atyja, a 76 éves agastyán lemondott lelkészi állásáról. A király kegyelmé megengedte e lemondás visszavonását és megengedte azt is, hogy fiát vegye maga mellé segédlelkésznek. A seelandi püspök felismerte a fiatal ember nagy tehetségét és azt gondolta, hogy a rajongás ellen legjobb gyógyszer lesz a rendes hivatásban való működés.

(Folyt. köv.)

OKTATÁSÜGY.

Az új népiskolai statisztikai táblázatokról.

Öszinte sajnálatomra mindez ideig hiába vártam a legújabbban megjelent népiskolai stat. tabelláknak avatottabb tollból eredő kritikai méltatását. Úgy látszik igaznak bizonyul az a közfelfogás, mely a statisztikát — tekintet nélkül az általa célba vett tere — száraz s érdektelen dolognak tekinti. Ezt igazolja közelebről az érdeklődésnek teljes hiánya az új tabellák iránt. Egyházi s iskolai életünknek ez a mezeje művelőkre nem talál, ezért teljesen parlagon hever.

Pedig a népiskolákkal foglalkozó statisztika, habár maga még a népoktatás föllendülésére közvetlen befolyást nem gyakorol is — annak a vetítő tükröknek szerepével bír, mely a tőlünk távolabb álló tárgyat is szemünk elé varázsolja. Az a gyűjtő medence, hová népünk egyházas életének, közelebből az autonóm népnevelés fentartása érdekében hozott áldozatkészségének tiszta érei s esaternái belecsörgedeznek.

Maga a statisztikai számhalmaz igaz száraz dolog; de az élet, mely a számokban inkarnációt nyer, annál érdekesebb s tanulságosabb. Föltéve természetesen, hogy az a statisztikai számcsoportosítás hű és igaz képet nyújt a célba vett dologról.

Vajjon a mi egyetemes tanügyi bizottságunk által kiadott új népiskolai stat. táblázataink hű és igaz képét nyújtják-e felekezeti népiskoláinknak? Úgy vannak-e a számok benne csoportosítva, hogy egyházi életünknek ez az ága, népoktatásügyünk s vele szoros kapcsolatban népünknek ez irányban tanúsított érdeklődése, evangéliumi érületéből fakadó kötelességtudása s a nemes ideális cél érdekében kifejtett áldozatra készsége a valóságnak teljesen megfelelő hű kifejezést nyer?

Ez itt a fő kérdés. Ezen fordul meg a népiskolai statisztikánk hitelessége s az ebből levonható összes tanulságok reális hordereje.

Az eddig használatban volt tabellákról — sajnos! ezt a legelnezőbb jóakarattal sem lehetett állítani. Pedig a kettő együtt nem kevesebb, mint 87 kérdést tett föl minden egyes iskolateremről. De ennek dacára azt az igen fontos dolgot, hogy *hivünk mennyit áldoztak saját iskoláink föntartására*: soha sem sikerült belőlük tisztán megállapítani.

Már az Ev. Népisk. I. évf. 121 s köv. lapjain föl emeltem szerényen szavamat a tabellák érthetetlen rovatai ellen. De az a pusztában kiáltó szó sorsára jutott. Majd az Órálló I. évf. 184. s köv. lapjain. Nem az én érvelésemre ugyan, hanem azon körülményre hivatkozással, hogy a tabellák elfogytak s az 1904. évi Egyet. Gyűlés jegyzőkönyvének 39. p. egyenesen föl hívja a kerületeket, hogy népiskolai tabellák módosítására vonatkozó óhajta-saikat s észrevételeiket terjeszszék be az 1904. évi Egyet. Gyűlés elé, a dunántúli népiskolai bizottság, belátva végre a régi tabellák tarthatatlanságát, az 1905. évi kerületi gyűlés elé új rovatos minták tervezetét terjesztette be, az eddigi 87 kérdést 35-re redukálva. A dunántúli kerületi gyűlés „a bemutatott űrlapokat célszerűségüknel fogva egyhangúlag elfogadta s elfogadás céljából az egyetemes gyűlésre fölterjeszti”. (1905. Jkv. 123. pont.)

A fölterjesztés Dunántúlról s valószínűleg a többi kerületekből is megtörténvén, az 1905. évi Egyet. Gyűl. jkv. 43. p. alatt a tanügyi bizottság javasolja, hogy az egyházkerületek beérkezett észrevételeinek figyelembevételével kijavított rovatos ívek kinyomattassanak. Az Egyet. közgy. a tanügyi bizottság javaslatát elfogadta.

Meleg érdeklődéssel vártam az új rovatos íveket, mint a ki már több mint 25 év óta elkéseredve gyűröm a nyert adatokat a rubrikákba... Végre megérkeztek...

Nem akarom színezni, mily feszült figyelemmel merültem a rubrikák összehasonlításába. Sem azt, hogy csakhamar mily csalódottan s elkedvetlenedve fordítottam el tekintetemet az ujság s jószág látszatával hívalkodó rovatoktól. Hiszen itt tulajdonkép ugyanaz a régi, időviselt, rejtélyes ábrázat mered felénk, csak itt-ott egy-két ránc lesímitva róla, de viszont helyettük máshol más s még mélyebb barázdák szántva rajta...

A két tabella 87 kérdése leolvadt kettővel. Úgy látszik a dunántúli javaslat 35 kérdése egyáltalán nem is került a mérlegbe. Vagy ha belekerült is, azt kell

feltennünk, hogy a többi kerületek a régi rovatok fentartása mellett nyilatkoztak, sőt egyik-másik még bővítést is javasolt. Erre mutat az I. sz. tab. megbővítése 5 rubrikával. E szerint tehát a dunántúli javaslat figyelembe nem vétetett.

Pedig kár volt azt erre a sorsra kárhoznatni.

De mivel jelenleg nem az a célom, hogy a dunántúli javaslat mellett apológiát írjak, visszatérek a tabellákhoz.

Tartsunk elsőben is szemlét az I. számú tabella fölött, mely szerény 48 rovatban tudakozódik a tankötelesek létszáma s iskolabajjárása felől.

Itt mindenekelőtt megállapítatik a tankötelesek létszáma 6—15 évig és pedig kizárólag a *saját evang. vallású* gyermekeinké. Ez helyes. A megyei szab. rend. elrendeli, hogy a tankötelesek összeírása a tanévet megelőző június-július hóban a község egész területén, beleértve a pusztákat s majorokat is, 3 kilométer területen belül, a község saját iskolái számára foganatosíttassék.

Ez megtörténvén, a stat. tab. az iránt érdeklődik, hogy a tankötelesek közül hány járt be a saját iskolákba helyben, hány idegen, felsőbb- vagy polgári-, magán- és középiskolába? Ki vannak-e merítve ezzel az idegen iskolák? Ha már ennyire részletezni akarunk, akkor még azt is kérdezhetnénk: hány járt iparostanonciskolába, hány volt javító-intézetben, hány volt otthon éjszak-német nevelőnője vagy theologus nevelője, s kit tanított a saját papája és mamája? Azt is meg lehetne még kérdezni: a magánintézet bírt-e nyilvánossági joggal vagy nem, adhat-e államérvényes bizonyítványokat vagy nem?

Lássuk most: hogy fest a gyakorlatban az I. sz. tabella? Az összeírt tankötelesek névsorát megkapja az iskolaszék elnöke. A tanév kezdetén, falusi iskolákban — tekintettel a szorgos szeptemberi mezei munkára — hetekig tart a tankötelesek beiratkozása. Végre együtt van, a ki jöhetett. A létszám azonban messze mögötte marad az előzőleg összeírt tankötelesek létszámának. Ekkor tudódik ki, hogy az egyik városba ment tanulni, a másikat kézművestanoncnak adták, a harmadik eselédnek szegődött, azt se tudni hová, mert a szülők nagyon szegények. Jön újév s vele a sok eselédvándorlás. Az iskolából ismét kimarad egy csomó gyermek, a kik szüleikkel távol vidékekre, ismeretlen majorokba költöztek.

Már most lehetséges-e ily körülmények között az I. sz. tabella rovataiban *részletezve, hitelesen* kimutatni azt, hogy a tankötelesek közül ki, *milyen jellegű* iskolába járt, vagy hogy *egyáltalán járt-e valahová*, vagy *csak annyit is, hogy hol van*? Ki tudná azt ellenőrizni falun, hogy X tanköteles, ki eseléd sorban levő szüleivel, 5 kilométeren túl valami félreeső majorba költözött, bejár-e valahová iskolába, vagy tán valahol árnyas erdők mélyén elmélázva hallgatja, hogy az őrizetere bizott konda mily jóízűen ropogatja a makkot? De még arról sem állhat jót, hogy Y tanköteles, ki a varga-árt szorongatja markában valami szomszédos, vagy épen távolabbi kis faluban, hol még iskola sincs, bejár-e valahová iskolába?

Mi következik ebből? Az, hogy az I. sz. tabella mindazon rovatai, a mik a „*bárhoz*” levő tankötelesek iskolabajjárását kérdezik, teljesen fölöslegesek, mi több: céltalanok, s mi még több: egyszerűen lehetetlenek. Nem sokkal egyszerűbb, logikusabb, sőt egyedül helyes s célravezető eljárás volna-e az, ha minden iskola *kizárólag csak a helybeli* létszámot mutatná ki? Hiszen ha én is kimutatom, hogy X tanköteles „*bárhoz*” iskolába jár, meg az az iskola is kimutatja, a hol *tényleg* jár: akkor ugyanazon egy személy *két* szám alatt fog szerepelni s

így végső elemzésében ezen eljárásnak oda fogunk jutni, hogy kétszer annyi tankötelest mutatunk ki a papíron, mint a mennyi tényleg létezik. A polgári-, magán- és középiskolák maguk is adnak statisztikát növendékeikről; — minek adjunk azokról mi is — hiszen az már *nem népiskola*.

Egészen új az I. tábl. 39—41. rovata, mely azt kutatja, hogy más ev. gyülekezetből hány tanuló volt? Ugy de ezzel kapcsolatban azt is meg kellett volna állapítani, hogy mikor jöttek ezek az iskola területére? Mert ha a tanévet megelőző júl. hó végén már itt voltak: akkor a saját felekezeti tanköteleseink közé már fölvetettek s ki is lettek mutatva a 12—17 alatt, hogy jártak iskolába. Ha pedig már a tanév megnyitja után jöttek: az esetben meg már ott, a honnan jöttek, lettek fölveve, s így ezek is két számot fognak képviselni a statisztikában. De eltekintve ettől: ugyan miről is jó az tulajdonkép, ha megtudjuk, hogy iskolánkban hány olyan ev. gyermek volt, ki más egyházközségből jött át s talán csak ideiglenesen, tanulni? Nem az-e nekünk a főcélunk, hogy megtudjuk: *hány gyermek tanult s hány maradt iskolázatlanul?*

S ha már a rovatokat szaporítottuk: miért nem inkább azt kérdeztük meg, hogy az iskolázatlanul maradtak közül hányat kellett *testi* vagy *elméleti foggyatkozásai* miatt mellőzni s hány maradt el az *épek* közül esupán hanyagság, könnyelműség, vagy a szülők gondatlansága miatt? Ez sokszorta fontosabb s jellemzőbb adat közoktatásunk állapotának tiszta kimutatására, mint ha a vidéki ev. gyermekek létszámáról tudakozódunk. Mert p. o. egyházmegyémbe a múlt 1904/5 tanévben (a f. évről még hiányoznak adataim) 1879 tanköteles közül esupán 7 maradt iskolázatlanul s valamennyi *szellemi foggyatkozás* miatt. A mi egészen másképp hangzik, mintha rendetlenség miatt hiányoztak volna.

Végül az I. sz. tábl. szintén új rovatban a szorgalmi idő tartamát: vajon 8 vagy 10 hónapra terjedt-e az? akarja tudni. De itt, a mi egyházmegyénkben, erre vonatkozólag meg vagyunk akadva a felelettel, a mennyiben nálunk 9 hónap a tanév, saját egyházmegyei határozatunknál fogva. Szept.-tól május közepéig vagy utóbb is, tehát 9 hónapig tart. Már most mit feleljünk a rubrikákba?...

Lássuk most röviden még a II. sz. táblázatot is.

Itt jóleső örömmel tapasztaljuk mindenekelőtt, hogy a rubrikák közt az irtó fejsze derekasan csapkodott jobbra-balra, kiirtva soraik közül 10 olyan korhadt rovatot, a mik erre a sorsra régen rászolgáltak. Hogy többet ne említsek, ott van a 8-ik, melyből csak most tudja meg a világ, mikor már kimult, hogy mily idegen betolakodó volt az a régi rendszerben. Egyszerűen *községi* vagy *állami* — tehát nem is a *saját felekezeti* — iskolákról szólt, a mikhez semmi közünk nem volt.

De a kiirtottak helyett 3 új palánta lett elültetve: a 15. 32. 36. rovat.

A 15. a felsorolt taneszközök közé fölveszi a *számloló gépet* is. Helyes. De ha már a taneszközök részletes felsorolását kívánjuk, akkor ezek között ép oly joggal foglalhatna helyet még: a mozgatható betűk gyűjteménye, a métermértékek gyűjteménye, vonalzó körző stb. is. Miért maradtak ezek ki? Vagy ha ezek, kimaradtak, miért ne maradhatna ki a többi tanszer részletes felsorolása is? Nem volna-e teljesen elegendő — utalva p. o. nálunk a dunántúli kerület által hivatalosan megállapított tanszergyűjteményre — egyszerűen két rubrikában azt megtudni: fel van-e szerelve az iskola a kellő tanszerekkel vagy nincs?

Mennyire egyszerűsíteni ezt a statisztikát s világosabbá, hitelesebbé is tenné! Egyszerre láthatnánk, hogy hány iskolánkban hiányzik még a teljes felszerelés. S tulajdonkép csak ez a lényeg. Mert azzal, hogy néhány taneszközt kimutatunk, a többi meg — s köztük több igen fontos — hiányzik, iskolánk felszereléséről csak nagyon hiányos képet adunk. S így a célt a sok vesződés árán sem érjük el.

Mindennél sokkal lényegesebb hibája azonban a II. sz. tabellának az, hogy az iskola szükségleteinek *födözését* felsoroló 23—29 rovatok mellé ez az új tabella is elmulasztotta fölvenni a *legfőbb jövedelmi forrást: a hívek iskolai sortartozását*. Hiszen a legtöbb iskolának alig is van egyéb jövedelmi forrása, mint a hívek áldozatkész-ségéből meritett hozzájárulás, vagyis sorfizetés! Nincs alapítványa, nincs ingatlana, nincs tőkepénze; segélyt nem kap se egyházit, se községit, se államit (a mit e két utóbbi címen kap is, az a csekélység a tanítóé, de nem az iskoláé), honnan veszi akkor elő a födözetet, ha a hívek sorfizetésének még helyet nem ad a rovatok között? Mert azzal nem érvelhet senki, hogy e célra 26. „egyházi segély“ rovat fölhasználható. A mi *segély*, az nem *tartozás*, s a mi *tartozás*, az nem *segély*. Egyházi segélyt talán kaphat valamely iskola a gyámintézet-től, vagy más módosabb gyülekezettől s *ennek* kimutatására igenis alkalmas a 26. rovat. De hol s mily cím alatt mutatja ki a hívek befolyt járulékát? S itt elképedve, tanácstalanul állok meg a reám meredő rovatok előtt, mivel látom, hogy a leglényegesebb, legtöbb esetben *az egyedüli jövedelemforrást* képtelen vagyok kimutatni. De képtelen lesz más is, képtelen lesz az egyetemes tanügyi bizottság is s így képtelen lesz az egyházegyetem is megtudni azt, hogy *saját híveink hány százezer koronát áldoznak évről-évre népoktatási célokra?* Pedig nem ezt akarjuk-e épen tudni? Nem arra akarunk-e hivatkozni, mikor a magas kormány ajtaján zörgetünk, hogy a száz sebből vérző Lázárnak, egyházunknak s a terhek alatt roskadozó s kimerültség verejtékező prot. népünknek a gazdag asztal morzsáiból irgalmasabb szívvvel hullasson valamit? Mit ér a mi egész népoktatási statisztikánk, épen erre a *leglényegesebb kérdésre nem tudunk feleletet adni!* Mit ér, ha kimutatjuk a fekete táblákat, ha azokra nem tudjuk fölírni azt az íjesztő nagy számot, a mit népünk a saját keserves keresményéből évenként népoktatási célokra — a mi az államnak magának legelső eminens érdeke — áldoz?

Mindössze abból állt a nagy reform a II. tábl. e szakaszánál, hogy míg a régiben elől volt az állami-, azután a községi- s végül az „egyházi“ segély; most egyszerűen megfordítja a rovatok elhelyezését, elől jön az egyházi, azután a községi s végül az állami segély. Ez bizonyára érdemes munka volt! Ne risum teneatis amici?

De nem folytatom tovább. Ezt is hiába irtam eddig, nagyon jól tudom. De legalább *önmagamnak* megszereztem azt a tudatot, hogy autonóm iskolai életünknek ezt a gyenge, hiányos s egészen elhibázott alkotását: a népoktatást tárgyaló statisztikát kissé megszélesítettem a logika napfényén, hol leplezetlen minőségében, egészen kendőzetlenül, megtekinthetné mindenki, ha nem volna oly nagyon érdektelen s kevésbé tökéletes.

Farkas Mihály.

KÜLFÖLDI KRÓNKA.

Az Ev. Bund drezdai fiókja utolsó közgyűléséről a következő nyilatkozatot adta ki: 1. A pápa kátéját, mely az evang. egyház ellen rideg fanatismussal küzd, tudomásul veszi s reméli, hogy az ilyen eszközökkel dolgozó egyháztól minden elfogulatlan ember elfordul s az evangéliom egyházához csatlakozik; 2. a Bund a „protestáns” nemes Cramer-kletnek a r. kath. szerzetes-rendekről tartott panegyrisét a tényleges állapotokra irt sikerült szatirának tartja. Foglalkozott Bachstein: tábori lelkész esetével, a kit a római kath. egyházzal irt éles bírálatáért egy napi fogságra ítélte a bíróság. A Bund bizalmát fejezte ki vele szemben.

EGYHÁZI ÉLET.

A bányakerület rendkívüli közgyűlése.

A bányakerület jún 7-én rendkívüli közgyűlésre gyűlt össze Budapesten. E gyűlést a kerület püspökének, Bachát Dánielnek halála tette szükségessé, mert az új püspök választását az E. A. szerint csupán a ker. gyűlés rendelheti el.

A közgyűlésre nagy számmal jelentek meg az egyházmegyéek képviselői. Ott láttuk többek közt Sárkány Sámuel, a kerület kiérd. püspökét, Laukó Károlyt, Scholtz Gusztávot, Petrovics Somát, Famlér G. Adolfot, Svehla Gusztávot, Morhács Márton, Szeberényi Lajost (főthi), Szeberényi Lajos Zsigmondot, Bierbrunnert, Abaffyt, Kramár Bélát, Veres Józsefet, Mikler Sámuel, Thimay Józsefet, Csepregi Györgyöt, Sárkány Bélát, Benka Gyulát, Varga Mihályt, Bohus Károlyt, Doleschall Lajost, a világiak közül Csipkay Károly közigazgatási bírót, Osztrólczy Miklós főispánt, Fabiny Gyulát, Hász Antalt, Beniczky Lajost, Földváry Elemért, Zsigmondy Jenőt, Haviár Dánielt, Haviár Gyulát, Zsilinszky Endrét, Vanovics Józsefet, Scholtz Gyulát, Falvay Antalt, stb.

A közgyűlést istentisztelet előzte meg, a melyen Scholtz főjegyző imádkozott. A gyűlést Zsilinszky Mihály felügyelő a következő beszéddel nyitotta meg:

Főtisztelendő és méltóságos egyházkerületi közgyűlés!

Nem örömmel, nem derült homlokkal, hanem mély fájdalommal őszinte érzetével nyitott meg a mai egyházkerületi rendkívüli közgyűlést, mert rendkívüli és váratlan esapás érte egyházkerületünket s ezzel az egész ev. egyházegyetemet.

Bachát Dániel, áldott emlékezetű püspökünk, a kit ezen kerület gyülekezeteinek nagy többsége csak hónapok előtt ajándékozott meg bizalmával, a ki a bizalomnak megfelelni óhajtván, lángoló szívének egész melegével, tudásának hatalmas erejével és akaratának férfias szilárdságával fogott magasztos apostoli hivatásának teljesítéséhez: nincs többé közöttünk.

Munkaerejének teljes birtokában, nagy lelkesedéssel, nemes ambícióval szötte terveit egyházkerületünk ügyeinek javítása érdekében. Nagy és nemes tettvágyal készült a gyülekezeteink és tanintézeteink meglátogatására, hogy a helyszínen megismerkedjék az isten népének erkölcsi és vallási, anyagi és szellemi állapotával, az egyházi élet bajaival és nehézségeivel, a netaláni visszaéléseket megszüntesse, hogy a körülményekhez képest segítsen, hasson és gyarapítson, azon szent törekvéssel, hogy szeretett ev. egyházunk fényre

derüljön. De fájdalom, szándéka, óhajta, vágya nem teljesülhetett: az életnek és halálnak hatalmas ura másként végezett! Mint derült égből a villámesapás, oly váratlanul sujtott le közénk a gyászhir, hogy Bachát Dánielnek a hazáért és egyházáért lángoló nemes szíve néhány pillanat alatt megszünt dobogni!

Őszinte mély fájdalommal siratjuk őt és halálával gondolunk reá, és közhasznú tevékenységéért megérdemli, hogy az egyházkerület szívében hordja annak emlékét, ki az ev. egyház szerelmét szívében hordozá. Ő valóban méltó *tüköre volt az Isten seregének*: a ki „igyekezett megtartani a lelkek egységét a békességnek köteleke által.” Legyen áldott emlékezte. Öröksük azt meg jegyzőkönyvünkbe is.

Most, Főtisztelendő és Méltóságos egyházkerületi közgyűlés, voltaképen azért gyűltünk össze, hogy a megboldogultnak elhalálozása folytán üressé vált püspöki szék betöltéséről egyházi alkotmányunk rendelkezése szerint gondoskodjunk. Szerettem hinni, hogy mindnyájunkat azon szent törekvésnek érzete hat át, hogy e püspöki szék az erre legméltóbb utód foglalja el.

Ez pedig csak úgy fog megtörténni, ha féltetve minden mellétekintetet, minden személyes barátságot és gyűlölséget, féltetve a szabályzat és tisztesség által tiltott korteskedést, követni fogjuk azokat a tanácsokat, melyeket részint Péter, részint Pál apostol, (Timoteushoz és Titushoz intézett) leveleiben adott, midőn többek között azt mondja, hogy „ha valaki püspökséget kíván, az jó munkát kíván. Szükséges azért a püspöknek feddhetetlenné lennie, úgy mint Isten sáfárának, nem vakmerőnek az ő maga értelmében; nem haragosnak, nem részegesnek, nem veszekedőnek, nem nyereséget undokul hajlaszónak, hanem a jók szeretőjének, mértékletesnek és önmaga felett uralkodónak. (Titus I. 7.) A ki mindenestül jó példával jár a jócselekedetekben, a ki a tudományban épséget és méltóságot mutat.”

Midőn a nagy apostolnak ezen kemoly intelmeit a Főtisztelendő és Méltóságos egyházkerület nagybecsű figyelmébe ajánlanám, a megjelent testvéreket szívélyesen üdvözölve a mai rendkívüli közgyűlést ezennel megnyitom.

A közgyűlés a felügyelő indítványára Bachát Dániel emlékét jegyzőkönyvében megörökítette, s Petrovics Soma javaslatára elhatározta egy gyászfüzet kiadását is. Szerkesztését a jegyzői karra bízták. A választást elrendelték; a szavazatokat júl. 7-ig Budapestre a kerületi felügyelőhöz (VIII. Sándor-u. 30) kell küldeni s a szavazatbontó bizottságot Zsilinszky Mihály elnökle alatt Fabiny Gyula, Haviár Dániel, dr. Wagner Géza, dr. Zsigmondy Jenő, Horváth Sándor, Schrantz János, Falvay Antal, Scholtz Gusztáv és dr. Szelényi Aladár tagokból alakította meg. Kovácsy Kálmán keveselte az egy hónapi hátridőt, mert nincs idő a jelöltek megbeszélésére. A közgyűlés azonban ellene döntött.

A gyűlés második tárgya az aszóni iskolánál előforduló tatarozások költségvetésének megállapítása volt. Szükség van külön beteg-szobára a fertőző betegek részére, javításra szorul a vilagítás, átalakításra több helyiség. Az építkezés csak a szünidő alatt foganatosítható s alapos vizsgálat szerint a költségek 64,000 K-ra rúgnak. Ifj. Rosenauer Lajos a kiadások dolgában nagy óvatosságot ajánl, mert a kerületre nagy terhet ró a léányiskola. *Haviár Gyula* szerint az összeg megdöbentően nagy, de a kényszerhelyzet nem enged ellenmondást. Abban a reményben járul hozzá, hogy ez a kiadás nem hátráltatja a szarvasi tanítóképző átvételét. *Dobronyosky Gyula* védi a bizottságot. Ez a nagy összeg inkább az előrelátást bizonyítja, mert később

még több teherrel járt volna az átalakítás. *Zsilinszky Mihály* elnök megnyugtatta az aggódókat. A fertőző betegek elkülönítését a törvény követeli. A szülőkre hivatkozik, feleljenek, kívánják-e, hogy az iskolát ily baj miatt bezárják s haza küldött gyermekeik a betegséget tovább plántálják? A közgyűlés elfogadta a tételt és megadta a felhatalmazást.

Egyéb tárgy nem lévén napirenden, az elnökség a gyűlést feloszlatta. Utána értekezlet volt a püspök-választás tárgyában. Több jelöltről volt szó; a budapesti, pestmegyei, és zólyomi egyházmegyék Scholtz Gusztáv ker. főjegyző mellett nyilatkoztak. Bács és Szerém Belohorszkyt, Usanád-Csongrád Petrovicsot jelölte. Más jelöltek is bukkanhatnak föl. Az eredmény kétséges. Csak az az óhajtasunk, hogy mellőztessék minden eszköz, a mi az egyház szentségével és méltóságával össze nem fér.

Gyurátz Ferenc püspök gyásza.

Gyurátz Ferencné † a dunántúli evang. egyházkerület nagyérdemű püspökét: Gyurátz Ferencet, boldog családi életében pótolhatatlan, súlyos veszteség érte. Neje, született Matus Karolina asszony, életének 57. évében elhunyt, mely gyászba borítva hitvestársát s a köztiszteletben álló Matus és Kluge családokat. A nemeslelkű úrnő kora tavasszal kezdett betegeskedni, szervezetét súlyos kór támadta meg, a melynek romboló munkáját a legodaadóbb ápolás sem volt képes ellensúlyozni. Állapota az utóbbi hetekben válságosra fordult, s szenvedéseitől f. hó 6-án délután megváltotta a jótékony halál. A gyászeset széles körben felekezeti különbség nélkül, mély és őszinte részvétet keltett, de különösen fájdalmasan érintette az azt a sok szegényt, árvát és özvegyet, a kiknek a boldogult az áldott szív bőkezűségével nyújtotta mindenkor a segélyeket. Halálának hírére sok szem borult könybe és sok ajk mond áldást immár a temető esendes magányában nyugvó poraira. A mindenét vesztett hitvestárs mérhetetlen fájdalomnak enyhítésére számtalan részvét-küldötség kereste fel a gyászhatat koszorúval. Így a pápai egyházközség, ev. nőegylet, a takácsi ev. gyülekezet és nőegylet, több egyházmegyei lelkészi kara, a vöröskereszt-egylet, a Jókai-kör, az izr. nő-egylet, a Wahrman Mór egylet, a ref. leányinternátus, a soproni lyceum, a felsőlövői gymnasium a kőszegi ev. leánynevelő-intézet stb. stb. A ravatalra koszorút helyeztek a családon kívüli: az egyház előljárósága, az ev. nőegylet, az ev. leányegylet, a filiális egyházak, Ihász Lajos és neje, a Jókai-kör, a vöröskereszt-egylet, stb. A gyászszertartás 8-án délután 5 órakor ment végbe a templom udvarán, a melynek előrészt zsúfolásig megtöltötte a közönség, melynek soraiban jelen volt a többek között: Antal Gábor ref. püspök, Ihász Lajos főrendiházi tag, Kriszt Jenő r. kath. esperes-plébános, Kis József ref. esperes, Brunner János, Stettner Gyula, Varga Gyula, Németh Pál ev. esperesek, Bancsó Antal soproni theol. tanár, Gecsányi Gusztáv soproni, Németh Sámuel felsőlövői főgymn. igazgató, Izák Mária a kőszegi ev. nőnevelő-intézet igazgatónője stb., valamint nagyszámú vidéki ev. lelkész a távolabbi egyházmegyékből is. A temetésen a Wahrman Mór egyesület és az izr. iparosok gyámolító egyesülete elnökeik vezetése mellett gyászlobogó alatt jelent meg. Miután a presbiterium tagjai a ravatalt a templom homlokzata elé kihozták, a gyülekezetű énekkar gyászdalt énekelt, majd Horváth Sámuel téthi esperes, egyházkerületi főjegyző szíveig ható imát mondott, azután pedig mélyen átértzett gyászbeszédet tartott, a melyben

az ékesszólás erejével, a hit vigasztaló szavaival iparkodott enyhítő balzsamot csepegtetni a fájó szívekbe. Még a tanítóképző-intézet énekkara énekelt el Sarudy Ottó tanár vezetése mellett egy remek gyászdalt, azután a koporsót elhelyezték a halottas-kocsin, a mely tengernyi közönségtől kísérve, a végnyugalom helyére szállította az áldott hamvakat. A temetőben a sírnál Baldauf Gusztáv püspöki titkár mondott megható imát és áldást, azután gyászenek zengése közben a földbe bocsátották a koporsót. Az az impozánsan megnyilatkozó részvét, a mely a boldogultat elkísérte utolsó útjára, adjon erőt és vigasztalást a mélyen sujtott püspöknek a legnagyobb csapás elviselésére.

A pestmegyei egyházmegye június 7-én nyomban a kerületi gyűlés után rendkívüli közgyűlést tartott, melyen beható megbeszélés után jóváhagyta a rákospalotai egyház tervezett földvételét, parcellázását és az ezekkel kapcsolatos kölcsönfölvételt. A gyűlés azután értekezletté alakult át, melyen az egyházak képviselői kimondták, hogy a püspök-választás alkalmával Scholtz Gusztáv mellett foglalnak állást.

A nagybányai egyháznak szép ünnepélye volt június 10-én vasárnap. Mult századbéli egyik lelkészének, Thaisz Ferencnek arcképét leplezték le ünnepélyesen s örök időkre elhelyezték az egyház hivatali épületében. Thaisz 1820—1853-ig lelkészkedett s kiváló érdeme volt, hogy a súlyos válságba jutott egyházközséget, mely negyedfél század óta világitótorony ott az oláh tengerben, úgy szellemileg, mint anyagilag megerősítette. A leleplező beszédet Révész János lelkész tartotta nagyszámú érdeklődő közönség jelenlétében, melynek soraiban képviselve láttuk a várost, a kincstárt, a nőegyletet, az erdészetet, iskolákat stb. A képet Andreánszky Vilmos, a nagybányai festőiskola kitűnő tehetségű fiatal tagja festette olajba. Thaisznak fia: Péter nagybirtokos, többnyire Budapesten lakik, 1848-ban Kazinczy mellett volt őrmester, leánya Robelly Thaisz Fanny a nagybányai nőegyesületnek buzgó elnöke, igazi tabitha szellemű nő, mindketten előkelő alakjai a magyar társadalmuak. Éltesse a kegyelem istene őket egyházunk javára és díszére sokáig!

Evang. tanítók diszközgyűlése. A somlyóvidéki ág. hitv. evang. tanító-egyesület e hó 7-én, szerdán, Dabronyban diszközgyűlést tartott. A diszközgyűlésen, mely a templomban nagy közönség jelenlétében folyt le, Plevniczky Pált — az egyesület buzgó alelnökét — ünnepelték, tanítói működésének 50-ik évfordulója alkalmával. A gyűlés megnyitása után első sorban Kiss Lajos nagyalacsony lelkész, tanító-egyesületi elnök üdvözölte Plevniczkyt, mint elnöktársát, s felolvastatta Gyurátz Ferenc püspök levelét, melyben az öreg tanítónak felszázadra terjedő áldásos működéséért elismerését nyilvánítja. Majd Szutter Dániel pápai tanító emelte ki hosszabb beszédben az ünnepeltnek nagy érdemeit, melyeket a tanítás ügyének buzgó szolgálata, s a tanító-egyesület erélyes és tapintatos vezetése által szerzett, s a kartársak tisztelete és szeretete jeléül egy diszes albumot — mely az egyesületi tagok arcképeit foglalja magában — s egy ezüst kelyhet nyújtott át Plevniczkynek. Ezután Papp Sándor kir. tanfelügyelő emelkedett szólásra, s beszédjének befejezése után a közoktatásügyi m. kir. miniszter elismerő levelét adta át a veterán tanítónak. A veszprémi ev. egyházmegye jókívánatait Horváth Béla kertai lelkész, a dabronyi egyházközség üdvözlését pedig az ottani lelképásztor: Borbély Sándor tolmácsolták szép szavakban. A dabronyi ev. nőegylet üdvözlését egy fiatal egyleti tag mondotta el, szép ezüst evőkészlettel ajándékozva meg a jubilánst. A budai tanító-egyesület is üdvözlő

iratot küldött egyik tagja, Plevniczkynek egykori tanítványa által. Végül Sümegi János nemesszalóki tanító alkalmi ódát szavalt nagy hatással. Plevniczky elérzékenyülve köszönt meg minden egyes üdvözlést, ígérve, hogy a mint csak ereje engedi, jövőben is igyekezni fog az egyesület javára minden lehetőt megtenni. Az ünnepség befejezése után néhány egyesületi ügyet tárgyalt le a közgyűlés. Elhatározta, hogy Gyurácz Ferenc püspökhöz felejtethetetlen neje, Papp Sándor királyi tanfelügyelőhöz pedig leánya elhunytá alkalmából részvét-iratot küld.

Lelkész-értekezlet. A somlyóvidéki ág. hitv. ev. lelkészegylet f. hó 6-án szerdán Pápán tartotta szokásos őszi értekezletét. Ezt megelőzőleg reggel 8 órakor istentisztelet volt, melyen Baldauf Gusztáv püspöki titkár mondott szép úrvacsoraosztási beszédet. Az értekezleten Gyurácz püspök, mint elnök a családjában történt gyászeset miatt meg nem jelenhetvén, az elnöki tisztségre Borbély Sándor dabronyi lelkészt kérte fel. Az értekezlet jegyzőkönyvileg adott kifejezést azon gyásznak, mely az egyházmegyét Szalay Ferenc esperes halálával érte. — A könyvtár rendezéséről és a pénztár állapotáról szóló jelentés örvendtes tudomásul szolgált. Élénk eszmecsere indult meg a liturgiai eljárás egyöntetőségét sürgető javaslat tárgyalása körül s határozatba ment, hogy a kerületi lelkészértekezlet kéri fel a gyökeres reform keresztülvételére. Kisebb ügyek és jelentések után az értekezlet déli 12 órakor véget ért.

Jótekonyság. A rosznyói ág. hitv. evang. főgymnasium tanárkara, abból az alkalmából, hogy a tiszakerületi közép- és felső-iskolák tanárai Rozsnyón tartották ezidei értekezletüket — vallásos estélyt rendezett június 4-én, s annak tiszta jövedelmét = 143 kor. 42 fillért a rosznyói ev. árvaháznak adományozta. Ugyanakkor a nevezett főgymnasium ifj. gyámintézete is 50 koronát küldött az árvaház segélyezésére, mely kegyes adományokért e helyen is hálás köszönetet mond: az árvaház elüljárásáért.

A vasi közép egyházmegye f. június hó 5-én és 6-án tartotta meg rendes évi közgyűlést Szombathelyen. Az elnöki tisztelet Kund Sámuel esperes és — Rupprecht Tasziló e. m. felügyelő távollétében dr. Diénes Elek körmenői felügyelő töltötték be. Istentisztelet végeztével Kund Sámuel üdvözölte az egyházközségek küldötteit. A mi körunkat mozgó eszmék mellett utal a vallás-erkölesi eszmék nagy jelentőségére, s azokra a komoly feladatokra, melyek a mi egyházunkra várnak. Lelkes szavakban emlékezik meg a bécsi béke háromszázados ünnepéről, mely a jog- és igazság erkölesi diadalát hirdeti. A szép megnyitó beszédért a közgyűlés köszönetet szavaz, s azt egész terjedelmében jegyzőkönyvébe iktatja. A lelkiismeretes pontossággal összeállított esperesi jelentés során tudomásul veszi a közgyűlés, hogy a Boesckay ünnepeket minden gyülekezet megtartotta s offertóriumát beszolgáltatta. Örömmel szerez értesülést, hogy özvegy Gäszer Bálintné a körmenői gyülekezetet tette általános örökösévé. Kegyelettel emlékezik meg Hafenschér Károly nyug. sárvári lelkészről, ki az elmúlt esztendő folyamán költözött el az örök pihenés helyére. Mély megilletődéssel hallgatta meg a közgyűlés Rupprecht Tasziló e. m. felügyelő lemondó levelét. Könyv csillogott a szemekben, mikor ezt az igazi egyházszeretettől és ragaszkodástól áthatott levelet, — meghajolva a kényszerűség előtt, — tudomásul kellett venni. Rupprechtben az egyházmegye végtelen sokat veszített. Még a régi, hitbuzgó kor világi urainak volt méltó képviselője. Állásának sohasem kereste fényét, hanem mindig csak munkáját. Igazi világi papja volt egyházának, telve élő hittel, lelkesedéssel. Gyám-

intézet, gyámolda, az egyházmegye tanítói kara áldozatkész pártfogóját veszítette el benne. Erdemeit a közgyűlés jegyzőkönyvében örökítette meg. Majd felolvasták Rupprecht alapító leveleit, ki az egyházmegyei felügyelő állásról távozása alkalmával az egyházmegyei gyámoldának, e. m. gyámintézetnek, s az egyházmegyei tanítók segélyezésére 500—500 koronát hagyományozott. Az áldozatkész búcsúzás önmagát dicséri, és csak öregbíti egy munkás élet érdemét! Az egyházmegye tisztviselői kara a következőképen választotta meg. Jegyző: Kiss János. Pénztáros: Kapi Béla. Ügyész: dr. László Kálmán. Könyv- és levéltáros: Kapi Béla. Új törvényszéki bíró: Róth Kálmán. Az egyházkerület gyűlésre megbízó levéllel kiküldettek: Kiss János, Kapi Béla, László Kálmán, Vratavics. Elhatározta a közgyűlés, hogy Felsőcsaloganyban missiói központot szervez, s annak támogatására a kerület figyelmét felhívja. — Szorgalmazza, hogy a tanítók újra beléphessenek a kerületi gyámoldába. — Az egyházmegyei gyámintézet jelentését Berke József elnök terjeszti elő. Az összes bevétel 96541 kor. Ebből a gyámolda nyer 7240 kor. Zalaegerszeg, Bares, Magyarósd 10—10 koronát. A megyei alap kamatait, — 105 kor. körül, — Hegyháthodász, a Takács alap kamatait Magyarósd kapja. — Az egyházmegyei gyámolda jelentését Éder József elnök terjeszti elő. E szerint a gyámolda vagyona 1905 végén 10,194 kor. volt.

Répcelakon szép vallásos ünnepet rendezett a nőegylet június 10-én. Előadóul meghívta Kovács Sándor, theol. akad. tanárt, az órálló szerkesztőjét, a ki Petrőczy Kata Szidóniának, a Kurucvilág jeles költőjének egyéniségét, életét és korát rajzolta meg jellemző vonásokkal és részletekkel. Szigethy Dénes tanító a nők hivatását ismertette az egyházi életben s a répcelaki nőegylet működéséről közölt érdekes tájékozást. Macher Béla tanító Kozmának gyönyörű költeményét szavalta: „Krisztus mindenütt“. Volt szép karének is. Az ünnepélyt Kund Samu esperes imádsága kezdte s áldása fejezte be. Az ünnepélyre nagyon sokan jöttek a szomszédos falvakból is. A délelőtti istentiszteletet is Kovács Sándor végezte.

Rövid hírek. A két protestáns egyház közös bizottsága az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtása tárgyában adott válasz meghallgatása végett június 19-én d. u. 5 órakor a budapesti Deák-téri teremben ülést tart. — A zalai papi értekezlet május 22-én három munkát tárgyalt le nagy érdeklődés mellett s a gyámolda ügyét is megvitatta. — *Szücs Imre* kővágóörsi káplánt a dunántúli püspök Paksra helyezte át.

A soproni evang. theologiai ifjúság szépen sikerült műkedvelői előadást rendezett táncmulatsággal egybekötve május 26-án Ábrányi Emilnek „A végrehajtó“ című egyfelvonásos vígjátékát adták, a szindarab elé Dötmer Frigyes és Kiss Samu theologusok által írott prologust Bohár László adta elő. Piger Zoltán magyar dalai után tánc következett. Az est tiszta jövedelme körülbelül 500 korona volt.

Békenap az iskolában. A Magyar Békeegyesület elnöksége és választmánya nevében Zsilinszky Mihály, Zipernovszky Károly ügyvivő alelnök és Gergely Ede főtitkár küldöttségileg tisztelegtek Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszternél, a kitől azt kérték, hogy honosítsa meg iskoláinkban a békenapot. Apponyi miniszter kijelentette válaszában, hogy az eszmével annyival is inkább rokonszenvez, mert — a mint ismeretes — már évek hosszú során át a béke-eszme szolgálatában áll, s ezt tőle telhetőleg támogatni mindenkor kötelességének tartja. Zsilinszky végül arra kérte a

minisztert, hogy ajánlja figyelmébe a békenapot az özszes felekezeti főhatóságoknak és iskolafentartóknak, a mit a miniszter készségesen meg is ígért, s azután szívélyesen bucsúzott a küldöttség tagjaitól.

Halálozások. *Stand Lajos*, a dunamelléki ev. ref. egyházkerület vagyongazdálkodója, a Baldácsy protestáns alapítvány ügyvivője és az ercsi-iváncsai ármentesítő-társulat alelnöke június 8-án, 52 éves korában Budapesten elhunyt. *Dévény József*, az aszódi ág. ev. gymnasium tanára életének 40-ik, tanári működésének 17-ik évében Csöváron június 8-án meghalt, 10-én temették. *Jeszenszki Danóné*, az irodalomban Temérdek név alatt ismert volt budapesti kir. közjegyzőnek köztisztviselőként állott neje hosszas betegség után 11-én elhunyt 74 éves korában Stubnyafüfődn. Halála a felvidék és a főváros számos előkelő családját ejtette gyászba. Jeszenszki Sándor közjegyző tanári bír., Jeszenszki István kir. közjegyző szeretett édes anyjukat gyászolják az elhunytban, a kit Losoncon temetnek a családi sírboltban.

Liptói hírek. *Pribilínára* négy pályázó jelentkezett: Droba Dániel zsaskói lelkész, Bázlik Mihály körmöcbányai, Porupjak János nagylaki és Sasko István békéscsabai s. lelkekész. A jelölő gyűlés június 17-én tartatik meg Pribilínán.

F. h. 5-én a lipptói egyházmegyei lelkészözvegy-árva-intézeti bizottság felülvizsgálta az intézet számadásait. A lelkészözvegy-árva-intézet vagyona 65.750'90 K, a Blaho-féle ugyanazon célt szolgáló alapítványé 31.460'85 K, összesen 97.211'75 korona. Mind a két alaptól kapott: Bohus Gyuláné, Lehotszky Jánosné, Kmety Jánosné, Okályi Adolfné lelkészözvegyek mindegyike 500 koronát. Philadelphly Mórné 11 1/2 hónapra 479'16 K-át, az elhalt Hodzsa Mihálné 1. özvegy örökösei 262'02 K-át, Klimó Mihály nyug. lelkész 9 hónapra 375'16 K-át és Institorisz József nyug. lelkész két hónapra 83'28 koronát. Az intézet tehát összesen 3199'62 koronát osztott ki nyugalmazottjai között.

Június 6-án járult az egyházmegye lelkészi kara a közös úrvacsorához. Június 7-én az egyházmegyei törvényszék ülést tartott a németlipcsei lelkészválasztás ügyében. A törvényszék a választó gyűlés elnökségének eljárását helyesnek, törvényesnek találta, a választást megerősítette és Csorda Vladimirt a németlipcsei ev. egyház törvényesen megválasztott lelkészévé jelentette ki.

A pozsonyi ev. gyülekezet kebelében működő jótékony nőegyesület május hó 25-én tartotta ez évi rendes beszámoló közgyűlését. Hogy ez alkalommal e helyen is megemlékezünk róla, annak oka nemcsak az áldásos tevékenység, melyet a gyülekezet kebelében kifejt, hanem főleg az a körülmény, hogy az egyesület immár 25 évi munkásságra tekinthet vissza. Az egyesület jegyzőjének visszapillantása alapján közöljük a következő adatokat, a melyek minden szódisz nélkül is meghatóan hirdetik, mire képes a könyörülő szeretet. Az intézmény keletkezése egészen az 1866. évig megy vissza. Ekkor Geyer János esperesnek, a gyülekezet egyik buzgó lelkészének kezdesére egyes nemes lelkű nők összeállottak s szegény gyülekezeti tagok és iskolás gyermekek segélyezésére gyűjtést rendeztek. Az 1867. évben tartották első karácsonyfaünnepüket, a mikor tíz buzgó nő által gyűjtött 200 koronányi összegből 6 fiút és 6 leányt ajándékoztak meg. A gyűjtés és segélyezés ettől fogva évenként ismétlődött s az intézmény szép fejlődésnek indult. Az 1881. esztendőben bold. dr. Geduly Lajos püspök és bold. Fürst János lelkész közreműködésével egyesületté szervezkednek a jótékonyág gyakorlásában tevékeny nők. Alapszabályaikat az egyházközség jóvá-

hagyja s az új egyesületet örömmel veszi oltalma alá. A lelkészek támogatása és vezetőinek s munkásainak áldozatra készsége következtében az egyesület szép virágzásnak indult. Az 1881. évben 805'60 korona gyűjt, 12 gyermeket lát el teljes öltözettel s 53 pár cipőt oszt ki; a 10. év végén, tehát 1890-ben a begyűlt összeg már 1174'94 koronára emelkedik, a teljesen felruházott gyermekek száma 71, a lábbelivel ellátottaké 127, a 20. évben, 1900-ban a gyűjtés eredménye 2439'20 korona, a felruházott gyermekek száma 116, a lábbelivel ellátottaké 164: e számok 1905-ben 2595'30 korona, 120-ra és 220-ra emelkednek. Azonkívül évenként számos szegény konfirmándust is ruházott fel az egyesület és sok szűkölködő családot részesített részint készpénzbeli, részint természetbeli adományban. Huszonöt év alatt az egyesület 1865 teljes öltözetet, 3515 pár lábbelit osztott ki, azonkívül 7942'72 koronát fordított szűkölködő hitsorsosok gyámolítására s 3463'16 koronát szegény konfirmándusok felruházására; a jótékony célra fordított összeg tehát 53,883'46 koronát, a mely azonban bizonyára egy harmad részével nagyobbra tehető, ha az egyesület végleges megalakulása előtti időben nyújtott, de fel nem jegyzett adományokat is hozzávesszük. Az egyesület jelenlegi vezetői Forray Istvánné és özv. Hubert P. úrnők. Elmondhatjuk, hogy mindedig Isten áldása nyugodott az egyesület működésén; mert nemcsak a nyomort enyhítette anyagi támogatással, hanem hintegette a szeretet magvát, közvetve erősítette a hitet, élesztette az egyházhoz való hűséget. Ezért méltán igaz hálával adózik az egyesületnek a pozsonyi gyülekezet.

IRODALOM.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság június 7-én *Hegedüs Sándor* elnökle alatt s *Szöts Farkas* titkár, dr. *Ballagi Géza*, dr. *Dobrovits Mátyás*, *Farkas József*, *Hamar István*, dr. *Horváth Ödön*, dr. *Masznyik Endre*, dr. *Nagy Dezső*, *Petri Elek*, *Szilassy Aladár* választmányi tagok, *Bendl Henrik* pénztárnok és *Kovács Sándor* társulati tag jelenlétében *választmányi ülést* tartott. Először a mult évi számadásokat vizsgálták meg s azokat minden tekintetben rendben találván, *Bendl Henrik* pénztárnoknak a felmentvény megadását jayasolták. A Társaság jövedelme 17,881 K 33 fillér, költsége 15,711 K 11 fillér, alapszabályszerű tőkésítése 868 K 8 fillér, pénztármaradványa 1302 K 14 fillér. A népszerű iratok előállítására szolgáló *Károli-alap* bevétele volt 11,687 K 54 fillér, kiadása 8174 K 79 fillér, pénztármaradványa 3794 K 75 fillér. A Társaság tőkevagyonja 124,625 K 60 fillér. Ezzel szemben a tagdíjak hátraléka 15,912 korona. Ezután megállapította a választmány az 1907. évi költségvetést, mely 16,713 K bevételt, 16,305 K 69 fillér kiadást és 407 K 31 fillér fölösleget irányoz elő. Örömmel vette tudomásul a választmány, hogy a *Koszorú* forgalma több, mint 50%-kal növekedett, a mi az elárúsításban résztvevő lelkészek és tanítók fokozott buzgóságának köszönhető. A *Koszorú*-füzetek 1905. évi forgalma 33,068 példány, tiszta bevétele 1531 K 6 fillér, költsége 1236 K 43 fillér, jövedelme 294 K 63 fillér. A *Házi Kincstár* kelendősége is emelkedett, mert a mult évben 1512 kötet kelt el belőle, míg az előző évben csak 623 kötet; de azért ez a kiadványsorozat még mindig nem képes a saját költségeit fedezni. A kiadványok terjesztésében legelső helyen áll buzgalomra s eredményre a pozsonyi Theologusok Otthona. A *vegyes kiadványokból* 477 K 72 fillér volt a bevétel. Nagy és jogos reményt fűz a választmány ahhoz az egységhez, melyet az M. P. I. T. vezetősége a Londoni Traktátus-Társasággal kötött, s melynek értelmében ez a

nagy tevékenységű társulat a M. P. I. T. kiadványainak tömeges terjesztésére vállalkozott, egyebek között arra is, hogy Amerikában lakó magyar hitfeleinket ellátja népszerű vallásos iratokkal. A választmány a kötött egységet jóváhagyta és az ügyvivő elnöknek, a titkárnak és Webster J. lelkésznek az egység létesítése körül kifejtett tevékenységükért köszönetet szavazott. A május eleje óta életbe lépett egység alapján a Traktátus-Társulat már több, mint 20 ezer példány Koszorúfüzetet vett át a M. P. I. T.-től. Az idei hajdúböszörményi nagygyűlés idejét szeptember 29—30 és október 1-re a választmány véglegesen megállapította, s a gyűlés előkészítésére, a program megállapítására az elnököt és titkárt felhatalmazta, s a program bejelentett pontjait jóváhagyta. E szerint a nagygyűlést a Társaság egyidejűleg és részben közösen tartja a tiszántúli egyházkerület egyházi értekezletével. Szeptember 29-dikén érkezés Hajdúböszörménybe s az esti órákban külön-külön adminisztratív gyűlést tart a M. P. Irod. Társaság és az egyházkerületi értekezlet. 30-án közös hálaadó istentisztelet lesz, a mely alkalommal *Geduly* Henrik nyiregyházi lelkész imádkozik és *Dicsőfi* József debreceni lelkész prédikál. Istentisztelet után a Boeskey-szobor ünnepélyes leleplezése tartatik, melyet a hajdúmegyei és böszörményi Boeskey-szoborbizottság rendez. Ünnepély után közös értekezlet közös díszülése, melyet megnyit a M. P. I. F. elnöke, *Hegedűs* Sándor és berekeszt a tiszántúli értekezlet elnöke, gróf *Dégenfeld* József. A Boeskey egyházi érdemeit méltató ünnepi beszédet tartja *Balogh* Ferenc debreceni theol. tanár, a Boeskey politikai-nemzeti nagyságát méltatja dr. *Kőrössy* Kálmán debreceni ügyvéd. Október 1-én délután visszautazás. — Végül még néhány kisebb ügyet intézett el a választmány.

Pályázatok.

Egy zólyommegyei lelkész a magyar és tót nyelvet bíró **segédlelkésszt** keres. Javadalma teljes ellátás és 400 korona. A jelentkezőt a paróchián igazi testvéri szeretet várja. Az érdeklődők forduljanak e lap szerkesztőjéhez.

1—2

A **tótkomlói** magyar leányiskola-társulat hat osztályú elemi leányiskolájába **tanítónői állásra** pályázatot hirdet. Javadalom: 800 korona évi fizetés, 50 korona takarítási átalány, szabad lakás fűtéssel.

A német nyelv és kézimunka tanítása kötelező. A tanítónő magánórakat adhat. A zongora-tanításban való jártasság megkívánatik. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó. A tanítónő alkalmaztatása négy évre terjed. A kellően felszerelt folyamodványok július 30-ig az alulírtakhoz küldendők be. Polgári iskolai tanítói képesítés előnyt nyújt.

Tótkomlós, 1906. június 12-én.

1—3

Németh Kálmán, iskolaszéki alelnök.

Értesítjük olvasóinkat, hogy ha valami ügyük van a miniszteriumnál vagy más hatóságnál, megkeresésükre szívesen utána járunk, tájékozódunk s ha szükséges, meg is sürgetjük — pusztán esetleges kész kiadásainkat számítjuk föl. A szerkesztő minden héten megfordul Budapesten, a segédszerkesztő pedig állandóan a fővárosban lakik. Reméljük, hogy ezen ajánlkózásunkkal is közelebb jutottunk egyházunk s közönségünk rokonszenvéhez.

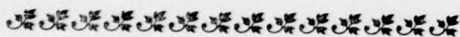

Az Evang. Theologusok Otthona kiadásában megjelent és kapható (Pozsony, Konvent-u. 13.)

„KIS ÉNEKSKÖNYV“

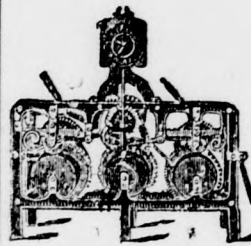
A keresztyén hívek lelki épülésére régi és újabb szerzők műveiből szerkesztette **Kovács Sándor**.

A magyar protestáns énekköltészet virágainak gyűjteménye ez a könyv. A reformáció korától kezdve napjainkig minden korszak költői megvannak benne. Magános áhitatosságra, iskoláknak és gyülekezeteknek egyaránt ajánlható. o o

A 12 éves szép tiszta nyomású könyv ára csinos kötésben 1 kor. 50 fillér, angol vászonkötésben . . 4 korona.

Nagyobb megrendelésnél kedvezmény jár.

Képes ár- és költségjegyzék ingyen.

4—10

Első magyar

Toronyórák-gyára

gőzerő-berendezéssel

*

Mayer Károly utóda

Müller János

BUDAPEST, VII. ker.,
Csömöri-út 50. szám.

(Saját házban.)

Zichy Mihálynak

„LUTHER WARTBURGBAN“ című képe ne hiányozzék egy protestáns családban se.

Kapható művészi kivitelű réznyomatban 12 koronáért Petrik Gézánál Budapesten, II. ker., Donáti-utca 49. szám. Megfelelő keret külön.

Hornyánszky Viktor es. és kir. udvari könyvnyomdája Budapest.